

Het beeld dat we van vluchtelingen hebben, althans het beeld dat ik had, is dat mensen heel afhankelijk zijn. Maar ik zag juist heel veel vindingrijke en ondernemende mensen – iedereen is bezig met handeltjes. Humor, verbazing en verdriet wisselden elkaar steeds af. Ook ontmoette ik er een Syrische jongen uit Nederland die terug was gegaan om zijn familie te helpen en daar nu niet meer weg komt – hij woont inmiddels al weer vier jaar in Domiz. Dus het laat ook zien hoe diffuus dingen zijn: ‘jij bent een vluchteling’ en ‘jij bent dat niet’ is niet altijd zo duidelijk. We maken er zo makkelijk een tweedimensionaal beeld van, maar dat is het natuurlijk niet: er zijn zo veel redenen waarom mensen vluchten.”

Les 9

Probeer de klok niet tegen te houden

“Vorig jaar werd ik in Bogotá uitgenodigd voor een literaire beurs. Omdat ik geen zin had alleen maar tekeningen uit Nederland te laten zien, ben ik ook tekeningen in Bogotá zelf gaan maken. Ik ga een boek maken over hoe mensen daar omgaan de toekomst, met de vrede, maar dat betekent ook: hoe gaan mensen om met het verleden?”

Ik vond het een fascinerend land: nu het vredesakkoord met de Farc is getekend, voelde ik daar veel energie en creativiteit. Jonge mensen zijn heel gedreven en onafhankelijk – ik werd er heel blij van. Ik snap natuurlijk niets van het land, maar door mijn blindheid zag ik juist veel.

Hier in Europa voelt het soms alsof we de klok proberen tegen te houden. Terwijl ik in Bogotá ervoer dat mensen – door alle klassen heen – vooruit wilden en krachtig waren. In China, waar ik ook heb gewerkt, was dat net zo: ik vind het bijvoorbeeld mooi dat jonge mensen daar heel erg met mode bezig zijn, en in plaats van te sparen voor dure kleding, die kleren zelf maken. Het voelde als een collectieve staat van verliefdheid: iedereen was zo vol van de toekomst, dat het heden bijna een soort vluchtigheid kreeg. Guangzhou is bijvoorbeeld een stad die zo snel groeit, dat ik alleen een plattegrond kon vinden van hoe de stad wás en van hoe de stad gaat worden. Maar van de huidige stad bestaat geen kaart: dat is niet interessant voor ze.” ■

Draaiorgelmuziek

Twee zussen van in de zestig zitten naast elkaar op de bank. De gelijkenis is treffend. “Ik ben de oudste”, zegt een van hen ter verduidelijking. Ze schuift een schaal met chocolaatjes over de salontafel mijn kant op. “Neem er lekker een.”

Het zonlicht dat uitbundig de kamer binnenvalt, is welkom op een najaarsdag als deze. “U wilt vast weten wat voor man het was”, zegt ze. “Onze broer is altijd vrijgezel gebleven. Hij was achter in de zestig, eigenlijk nog helemaal niet zo oud.”

“Hij ging naar het ziekenhuis met onduidelijke klachten”, vult haar zus aan. “Daar werd hij direct opgenomen. Het bleek foute boel. Leverkanker. Binnen een paar weken waren we hem kwijt. Het was een heel hartelijke man, een leuke oom voor onze kinderen. Jammer dat hij nooit een eigen gezin heeft gehad. Hij is ooit verloofd geweest. Waarom dat is uitgeraakt, weten we niet.”

“Zijn verloofde heeft hem opzij gezet”, zegt haar zus. “Hij heeft na die tijd nooit meer naar vrouwen om gekeken.”

Ze staren beiden naar het boekje tulpen op tafel.

“We gaan hem ontzettend missen”, zegt de oudste met een zucht. “De ene week kwam hij bij mij eten.”

“En de andere week bij mij.”

Samen vertellen ze verder. “Draaiorgels, dat was zijn grootste passie. Hij heeft kasten vol cd’s met draaiorgelmuziek en ging met de trein het hele land door naar draaiorgelconcoursen.”

“Hij kon er uren over vertellen. Hij kende alle verschillen uit zijn hoofd: de klankkleuren, wist hoeveel poppen er op een orgel stonden, waar het orgel

gebouwd was en door wie.”

“Het is niet gebruikelijk”, zegt de oudste zus voorzichtig, “maar we willen draaiorgelmuziek bij de uitvaart. Een beetje rustig en op een enigszins passende manier.”

Twee neven en drie nichten komen de kamer binnen. Er wordt gezoend, stoelen worden aangeschoven. Ik praat ze kort bij, laat de kist zien die uitgekozen is en de tekst voor de kaart.

“We laten toch zeker wel een draaiorgel komen?” zegt een van de neven. Zijn broek hangt laag, aan zijn voeten zitten spierwitte sneakers. “Dat kan echt niet van cd.”

De zussen kijken elkaar een beetje benauwd aan. “Is dat niet een beetje... Nou ja, orgelmuziek is al zo anders op een uitvaart en dan ook nog een echt orgel.”

“Tuurlijk kan dat! Connecties genoeg”, roept een nichtje. Ze noemt een naam. “Als we hem vragen, hebben we direct zijn lievelingsdraaiorgel. We vragen wel wat het kost.”

Ze pakken hun mobieltjes erbij. De een start met googelen, de ander toetst het nummer in. Even later roept de neef een prijs. “Oké”, roepen de zussen in koor.

“Het gaat vast mooi worden”, stelt de een de ander gerust.

“Ik weet wel wat hij moet spelen”, zegt een neef. “Hand in hand, kameraden. Hij had twee passies: Feyenoord en draaiorgels, laten we die combineren.”

Vijf dagen later staan kist en orgel naast elkaar. “Kan dit wel?” fluistert de oudste zus als we naar binnen lopen. Ik knik.

Kalverstraatklanken vullen de ruimte. Ik herken de melodie van Tulpen uit Amsterdam. “Dit nummer vond ik beter passen”, fluistert de andere zus.

‘Ik weet wel wat hij moet spelen: Hand in hand, kameraden’

ILLUSTRATIE ELINE SCHIPPEREN

Achter elke rouwadvertentie schuilt een verhaal. Mickelle Haest tekent de ervaringen op van een uitvaartverzorgster.